ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Die Administration: (13b) München 15, Schwanthalerstr. 48/II, Rückgebäude

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a

Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Бэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасьць 15 ам. цэнтаў. Падпіска на год — з разьліку 52 нумароў, на паўгода — 26 нумароў, на 3 месяцы 13 нумароў паводля вышэйшае цаны. Цана лётніцкай поштай у заакіянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND"

№ 10 (192) — Нядзеля 7 сакавіка 1954 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 8

Пасьля Бэрлінскай канфэрэнцыі

Бэрлінская канфэрэнцыя, як мы ўжо пісалі, бясспрэчна шырака выясьніла сытуацыю ў вачох заходняга сьвету. Яна канчальна разьвеіла небясьпечныя ілюзіі, што пасьля сьмерці Сталіна замежная палітыка Савецкага Саюзу зьмянілася і што апошні быццам зьяўляецца наважаным шукаць мірных шляхоў сужыцьця з Захадам. Яна паказала, што палітыка Крэмля асталася тая самая й нязьменая. Молатаў вельмі груба й нахабна даў да зразуменьня, што Масква згодная толькі на такія «свабодныя» выбары ў цэлай Нямеччыне, якія наперад гарантавалі-б перамогу камуністых, што яна толькі за такое разьвязаньне нямецкага й аўстрыяцкага пытаньня, якое абедзьве гэтыя краіны прывяло-б да няўхільнай савецызацыі. Амэрыканскі міністар замежных справаў Джон Фостэр Дальлес у сваей радыёвай і тэлевізійнай справаздачы з канфэрэнцыі сьцьвердзіў, што Саветы «ня толькі ня думаюць аддаць таго, што маюць у сваіх руках уключна з Усходняй Нямеччынай і Ўсходняй Аўстрыяй, але навет імкнуцца мець яшчэ болей». І тое, што Молатаў быў змушаны раскрыць свае карты, уважае Дальлес за адно з дасягненьняў канфэрэнцыі.

Для нас, навучаных балючым гістарычным дасьветчаньнем, заўсёды было ясным, што ўсё тое, дзе калі-небудзь ступіў маскоўскі бот, Расея ўважае за сваю собскасьць і можа быць сапхнутай адтуль толькі сілай. Той аднак факт, што канчальна ў гэтым пераканаўся й дэмакратычны Захад, і мы ўважаем за найбольшы пазытыўны вынік Бэрлінскай канфэрэнцыі.

Нічога дзіўнага, што пасьля канфэрэнцыі заходнія дзяржавы адразу пачалі рабіць зь яе адпаведныя вывады і ў залежнасьці ад іх актывізаваць, а навет перабудоўваць сваю палітыку. У гэтым аспэкце ў поўнай сваей шырыні сталася цяпер актуальнай справа эўрапэйскай абароннай супольнасьці, якая сталася цяпер цэнтрам увагі ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі й Заходняй Нямеччыны.

Трэба думаць, што калі Дальлес ехаў у Бэрлін, ён ужо з гары мусіў быць пэўным, што вынік канфэрэнцыі ў васнаўным будзе такім, якім ён і быў. Амэрыка, якая даўно пахавала свае ілюзіі аб магчымасьцях дагаварыцца з Савецкім Саюзам, не магла ад гэтай канфэрэнцыі і чакаць нічога іншага, як толькі таго, каб Молатаў «адкрыў свае карты» ня толькі перад дыпляматамі, але й публічнай апініяй сьвету. На колькі такое перакананьне аб Саветах у Амэрыцы ўжо ўстабілізавалася, вымоўна сьветчыць адзін сьвежы факт. Ня гледзячы на тое, што амэрыканскі міністар Дальлес займаў на канфэрэнцыі найбольш станоўчую пазыцыю, часьць сэнатараў і кангрэсмэнаў зрабіла аднак яму войстры закід, што, выказваючы сваю згоду на адбыцьцё Жэнэўскай канфэрэнцыі з удзелам камуністычнага Кітаю, ён гэтым самым зрабіў першы крок да вызнаньня пэкінскага ўраду Мао-Тсэ-Тунга. Праўда, Дальлес катэгарычна асьветчыў, што дапушчэньне чырвонага Кітаю да Жэнэўскай канфэрэнцыі, на якой будуць абгаварвацца выключна карэйскія й індакітайскія пытаньні, ні ў якім выпадку не пацягне за сабой вызнаньня камуністычнага Кітаю. Тым ня меней такая чулая рэакцыя часьці амэрыканскіх палітыкаў і грамадзянства павінна быць уважаная за зьявішча пацяшаючае.

Цікавая й таксама пажаданая рэакцыя на Бэрлінскую канфэрэнцыю была і ў Вялікабрытаніі. Праўда, Чэрчыль не пакінуў яшчэ й цяпер свайго незадачлівага праекту спатканьня з Саветамі на «найвышэйшым шчэблі» і выказаў веру, што Бэрлінская канфэрэнцыя мела і свае ўдачы, бо яна быццам расчысьціла шлях для далейшых гутарак з Саветамі (!?). Аднак тут пацяшаючым зьявішчам была рэвізія палітыкі ангельскіх ляйбарыстых у справе эўрапэйскай арміі й дазбраеньня Нямеччыны. Вось-жа ляйбарыстаўская фракцыя ангельскага парляманту, якая налічвае цяпер 294 дэпутатаў, была раней супраць ратыфікацыі дагавору аб эўрапэйскай арміі, уважаючы, што ратыфікацыя можа адбыцца толькі пасьля таго, калі ўсе спробы дагаварыцца з Саветамі ў справе нямецкай будуць вычарпаныя. Праведзенае ў гэтай справе фракцыяй галасаваньне ў 1952 годзе паказала, што толькі 74 галасы былі за ратыфікацыю, а 97 супраць. Цяпер-жа брытанскія ляйбарыстыя сьцьвердзілі, праўда невялікай бальшынёй, што якраз Бэрлінская канфэрэнцыя й вычарпала гэтыя спробы. Яшчэ перад галасаваньнем у фракцыі лідэр ляйбарыстых Этлі і ягоны заступнік Морысон выказаліся за ратыфікацыяй дагавору, а праведзенае галасаваньне дало за ратыфікацыю 113 галасоў супраць 104.

Горшая сытуацыя ў Францыі. Агульная француская апінія ўважае, што Бэрлінская канфэрэнцыя была вялікім сукцэсам міністра замежных справаў Бідо галоўна з тае прычыны, што пад ягоным націскам на Жэнэўскай канфэрэнцыі будзе абгаварвацца справа спыненьня ваенных дзеяньняў у Індакітаі. З гэтае прычыны аўтарытэт Бідо значна павялічыўся. Бідо і ягоныя аднадумнікі, хаця й пакладаюць вялікія надзеі на Жэнэўскую канфэрэнцыю, аднак уважаюць, што яшчэ перад гэтай канфэрэнцыяй Францыя павінна ратыфікаваць дагавор аб эўрапэйскай абароннай супольнасьці. Ягоныя-ж праціўнікі зьяўляюцца думкі, што ратыфікацыя можа адбыцца толькі пасьля Жэнэўскай канфэрэнцыі, бо ў праціўным выпадку ня ўдасца разьвязаць індакітайскага пытаньня ў духу зычэньняў Францыі. Трэба спадзявацца, што францускае Нацыянальнае Сабраньне дэбатаў над ратыфікацыяй перад Жэнэўскай канфэрэнцыяй, якая распачнецца 26 красавіка, не распачне, тым больш, што апошнімі днямі такое-ж становішча заняў і францускі прэм'ер Ляніель. У кажным выпадку трэба чакаць, што Молатаў у Жэнэве будзе ўсякімі спосабамі намагацца не дапусьціць да ўваходу Францыі ў эўрапэйскую абаронную супольнасьць, а таму некаторыя ўступкі з боку камуністых у справе Індакітаю на карысьць Францыі зьяўляюцца моцна праўдападобнымі.

У Заходняй Нямеччыне правал Бэрлінскай канфэрэнцыі яшчэ больш узмоцніў пазыцыі канцлера Адэнаўэра. Першым адказам на нэгатыўнае становішча Молатава ў нямецкім пытаньні было правядзеньне 26 лютага 334 галасамі супраць 144 у нямецкім парляманьце зьмены канстытуцыі, на падставе якой цяпер Заходняя Нямеччына атрымлівае права ўвесьці прымусовую вайсковую службу для мужчын ад 18 год жыцьця.

Адразу пасьля правалу канфэрэнцыі Адэнаўэр зрабіў спробу ўзгодніць замежную палітыку апазыцыйнай сацыял-дэмакратычнай партыі з палітыкай рэпрэзэнтаванай ім урадавай кааліцыі і для гэтай мэты спаткаўся зь лідэрам апазыцыі др. Оленгаўэрам. Спатканьне не дало ніякіх вынікаў, бо аказалася, што й надалей сацыял-дэмакраты зусім інакш заглядаюцца на справу прылучэньня Нямеччыны да эўрапэйскай арміі й ейнай рэмілітарызацыі, чымся ўважае канцлер. Др. Оленгаўэр 1 сакавіка ў заходнім Бэрліне заявіў, што Бэрлінская канфэрэнцыя зьяўляецца толькі «пачаткам, а не канцом» міжнародных гутарак у нямецкім пытаньні. А таму прылучэньне Нямеччыны да заходняга лягеру і ўваход у эўрапэйскую абаронную супольнасьць, на думку Оленгаўэра, былі-б толькі непераможнымі перашкодамі ў справе задзіночаньня Нямеччыні.

Бэрлінская канфэрэнцыя, паза сацыялістычнымі коламі галоўна Францыі й Нямеччыны, узапраўды пераканала Захад, што з Саветамі звычайнай дыпляматычнай мовай гаварыць нельга. Сталася ясным, што зь імі можна гаварыць толькі сілай і з пазыцыі сілы. Але ці з гэтага перакананьня вольныя народы Захаду зробяць належныя практычныя вывады, гаварыць яшчэ перадчасна. За мала яшчэ Захад здае сабе справу зь сьмяротнай небясьпекі, якая няўхільна паграажае яму з Усходу, і за мала выказвае волі да самаабароны, каб мог здабыцца на патрэбную палітычную станоўчасьць і максімальную мабілізацыю сваіх духовых, матарыяльных і мілітарных сілаў на змаганьне з бальшавізмам.

Язэп Каранеўскі

Абаронная сіла НАТО

Галоўнакамандуючы збройнымі сіламі Атлянтычнага пакту (НАТО) амэрыканскі генэрал Гунтэр і ягоны першы заступнік ангельскі маршал Монтгомэры далі інтэрвю карэспандэнту амэрыканскага тыднёвіка «УС Ньюс энд Ворльд Рэпорт», у якім шырака, канкрэтна й шчыра прадставілі абаронную сілу Атлянтычнага пакту й ягоныя пэрспэктывы абароны Эўропы ў выпадку савецкай агрэсіі. Так як гэтая праблема сяньня зьяўляецца аднэй з найважнейшых, ніжэй мы і пазнаёмім коратка нашых чытачоў з заявамі абодвых ваенных спэцыялістых.

Генэрал Гунтэр сьцьвердзіў, што прагрэс галоўнасьці атлянтычных сілаў быў значна шыбчэйшы, чымся можна было спадзявацца ў мамэнт абыйманьня іхнага камандаваньня ген. Айзэнгаўэрам, аднак павальнейшы, чымся было заплянавана на канфэрэнцыі Атлянтычнага пакту ў Лізбоне. Іхнае разьвіцьцё, а асабліва разбудова стратэгічнага лётніцтва, якое сканцэнтраванае часова ў Вялікабрытаніі й Мароку, праўдападобна затармазілі пляны Крэмля. Зразумела, таксама зьяўляецца магчымым, што не распачаў ён вайны таму, бо верыць у дасягненьне сваей мэты пры помачы толькі халоднай вайны. Атлянтычныя наземныя войскі на цэнтральным адрэзку (50 дывізіяў актыўных і рэзэрвовых) сяньня зьяўляюцца ў два разы больш колькасныя, а ў тры або навет чатыры разы сільнейшыя, чымся былі яны перад трыма гадамі. Яшчэ шыбчэй разьвілося тактычнае і стратэгічнае лётніцтва. Перад шыбкімі амэрыканскімі бамбардавальнікамі Б-47 Саветы былі-б пакуль што безбароннымі. Не абазначае гэта аднак, што Захад зьяўляецца ўжо дастаткова сільны. Наадварот, ён павінен узмацняцца з кажнага гледзішча, тым больш, што знаход Саветамі адказу на амэрыканскія ракетныя бамбардавальнікі паставіў-бы Захад у зусім іншым палажэньні.

Саветы, праўда, ня трымаюць на акупаваных імі тэрыторыях дастатковых сілаў, каб маглі толькі імі перамагчы заходнія сілы на адрэзку цэнтральным і паўдзённым, нельга аднак забывацца аб сатэлітных войсках (каля 70 дывізіяў), вартасьць якіх пачынае шыбка павялічвацца. Трэба таксама помніць і аб тым, што Саветы маглі-б шыбка і незаўважальна перакінуць сваё лётніцтва з глыбіні краіны на захад. У такіх умовах ня ёсьць дастатковым забясьпечаньнем факт, што прывоз большых сілаў наземных з глыбіні Расеі быў-бы напэўна ў час сыгналізаваным. Ці змаглі-б мы напор гэтых масаў затрымаць і перад імвытрываць, залежыла-б, ясна, ад таго, ці прыйшлі-б у час нашыя рэзэрвовыя адзінкі. Не зьяўляецца гэта, на жаль, пэўным. У кажным выпадку маем ужо дастаткова сілаў, каб задаць напасьніку цяжкія страты.

Нашая стратэгія палягала-б перадусім на імкненьні да выйграньня бойкі за панаваньне ў паветры і на каналізаваньні рухаў і масаў няпрыяцеля на сушы з мэтаю павялічэньня эфэктоўнасьці нашага тактычнага атамнага аружжа.

Яшчэ няведама, ці далейшае ўзмацняньне гэтага аружжа, якое бясспрэчна павялічыць у паважнай ступені нашую абаронную сілу, зробіць магчымым зьмяншэньне нашых канвэнцыянальных аддзелаў, ці будзе вымагаць яшчэ большага іхнага павялічэньня. У гэтай галіне ідзём яшчэ папоцемку і мусім лічыцца з эвэнтуальнасьцю частай рэвізіі пагляду.

Саветы маглі-б таксама й цяпер яшчэ выйграць першую фазу вайны, але на даўжэйшую мэту іхнае палажэньне было-б вельмі цяжкім, калі-б перад разьдзьмуханьнем вайны ня зьліквідавалі розных сваіх слабасьцяў. Ідуць яны стала наперад, аднак гэта яшчэ не абазначае, каб у гэтых перагонках час мусіў іграць на іхную карысьць. Калі Захад ня звольніць сваіх высілкаў, вайны можа ня быць. Так як сытуацыя прадстаўляецца сяньня, нашая перавага на моры адыйграла-б вялізарную ролю, між іншым, таму, што давала-б магчымасьць Амэрыцы разьвіць увесь ейны вялізарны патэнцыял. Факт гэты зьяўляецца, невялікай пацехай для жыхароў Амстэрдаму ці Бруксэлі, але ёсьць бясспрэчна адным з тормазаў, што зьвязвае Маскву.

Нельга ня верыць, каб атамнае аружжа ня было ў выпадку вайны ўжытае. На гэтай падставе абапіраем усе нашыя пляны. Калі-б гэтае аружжа, з тых або

(Заканчэньне на 2-ой балоне)

Пад ціскам чырвонай Масквы

Бэльгійская штодзенная газэта «Laterne» ў нумары за 18 лютага сёлета зьмясьціла артыкул пад наступным загалоўкам: «Супраць няздольных і нягодных міністраў. Масква хоча страсануць Савецкія Рэспублікі і назначае намесьнікаў, каб забясьпечыць і пашану да эканамічных плянаў. Маршал Цімашэнка назначаны ў бюро КП Беларусі». Паколькі гэты артыкул ў васнаўным гаворыць аб асабліва й выняткава цяжкім палажэньні на Беларусі, ніжэй яго перадрукоўваем поўнасьцю.

Рэдакцыя

✶

На апошнім кангрэсе камуністычных партыяў розных савецкіх рэспублікаў, якія адбыўся ў гэтым месяцы, былі аб'ектам ганебнай крытыкі ўсе неспрактыкаваныя міністры й нягодныя ўрадаўцы.

Падобныя крытыкі былі перададзеныя менскай радыястанцыяй або радыястанцыямі іншых савецкіх гарадоў.

Радыяперадачы на днях паведамілі, што армянскі міністар лесу й папяровай прамысловасьці Вошгянаў аказаўся няздольным кіраваць сваім міністэрствам. Таварыш Вошгянаў, — передавала радыястанцыя — брутальна нарушыў дзяржаўную дысцыпліну, ён выдаў некалькі самавольных пастановаў, часта із злой воляй. Тая самая радыястанцыя абвінавачвала палавіну міністраў індустрыі каўхаскай рэспублікі, якія не дасягнулі вызначанага пляну прадукцыі.

Менская радыястанцыя абвінаваціла Катаводава, міністра гандлю Беларускай Рэспублікі, што ён зьяўляецца ў першую чаргу адказным за ўсе недахопы ў разьвіцьці гандлю гэтае рэспублікі. На кангрэсе камуністычнай партыі Беларусі былі войстра крытыкаваныя вышэйшыя ейныя кіраўнікі за няздысцыплінаванасьць у фінансавых пытаньнях.

Менская радыястанцыя прадаўжала: «У вакруговых камітэтах Магілёва, Горадні й Маладэчна часьць бюджэту была прысьвечаная на інсталяцыю тэлефонаў у кіраўнічых установах партыі.» Другі закід, які здаецца занепакоіў камуністых Беларусі, гэта недахопы ў выдаваньні партыйных дакумэнтаў і губляньні партыйных білетаў, што паўтараецца даволі часта. Заклікаючы да трэзвасьці й яшчэ большага пачуцьця адказнасьці, менская радыястанцыя заклікала да выконваньня загадаў Масквы ў справе супрацьдзеяньня ўмешваньню варожага ўлемэнту.

БРУТАЛЬНЫЯ МЕРЫ

Пляны адносна транспарту, будовы, разбудовы некаторых інстытуцыяў лекарскіх і гігіены дзяцей былі выкананыя недастаткова. У некаторай меры міністэрствы не дастаткова дагледзілі справу адміністрацыі плянаў разбудовы. Былі асаблівыя выпадкі, калі міністэрствы сельскай гаспадаркі, культуры, мясцовай прамысловасьці і цэнтральныя арганізацыі для будовы недастаткова выканалі свае пляны.

Лёнданскія знатакі савецкіх праблемаў уважаюць, што кампанія крытыкі, накіраваная ў першую чаргу супраць важнейшых эканамічных арганізмаў, абазначае, што Масква пастанавіла прыняць усе неабходныя, хоць і брутальныя, меры, каб палепшыць як савецкую індустрыю, гэтак і сельскую гаспадарку і асягнуць абсалютную паслухмянасьць у розных савецкіх рэспубліках.

НАЗНАЧЭНЬНІ

Каб замацаваць паслухмянасьць Маскве, пастаноўлена выслаць у некаторыя рэспублікі з цэнтру харобрых прадстаўнікоў Крэмля. Гэтак Сяргей Ігнацьеў, сябра прэзыдыюму партыі, назначаны першым сакратаром камуністычнай партыі Башкірыі. Слаўны маршал Сымон Цімашэнка назначаны ў бюро камуністычнай партыі Беларусі. Генэрал Іван Бамагрыян назначаны ў бюро КП Латвіі. Іншыя намінацыі мелі на мэце паслаць людзей Крэмля ў другарадныя пункты рэспублікаў.

Гэтыя намінацыі асабліва важныя ў выпадку Беларусі.

Да гэтага ўсяго яшчэ неабходна дадаць тое, да чаго лёнданскія знатакі савецкіх праблемаў не маглі дакапацца.

Калі мы глянем на гэтую праблему з гледзішча савецкага, дык пабачым, што тут справа ня ў тым, каб разьвіваць культуру, індустрыю й сельскую гаспадарку рэспублікаў. Гэта ня што другое, як туман камуністычнай прапаганды, каб зацьміць запраўдную маскоўскую работу. Усё мастацтва савецкай тактыкі заключаецца ў тым, каб як найлепш эксплуатаваць, нішчыць нацыянальны элемэнт, што абазначае вылюдняць рэспублікі, а ў першую чаргу беларускую.

Сёлета Масква пачынае вылазіць із скуры, нападаючы на няздольных міністраў і нягодных урадаўцаў, тады калі яшчэ летась гэтая самая Масква ня прыймала на высокія становішчы нікога іншага, як праступнікаў і крыміналістых. Той меў большае права стацца міністрам ці высокім урадаўцам, хто зрабіў у жыцьці больш праступкаў ці хто даўжэй праседзіў у турме. А тых, што ўзапраўды адказвалі на гэтыя становішчы, Масква нішчыла бязь ніякай літасьці.

Дык паўстае пытаньне, чаму сяньня Масква пачынае крычаць супраць няздольных і нягодных, тады калі яшчэ ўчора іх расхвальвала? Адказ на гэтае пытаньне вельмі просты: таму што Масква вынішчыла ўжо ўсіх тых здольных і высокаякасных. Дык цяпер прыбліжылася чарга і на злыдняў, як гаворыць прыказка: насіў воўк, панесьлі й воўка.

Дык у суме гэта ўсё ня што другое, як плянавае вынішчэньне Масквой рэспублікаў, а ў першую чаргу беларускай рэспублікі.

Пераклаў Т. М.

ПАПЯРЭДЖАНЬНЕ

Некаторыя кальпартэры нашай газэты й кніжак Выдавецтва «Бацькаўшчыны», ня гледзячы на неаднаразовыя нашыя просьбы й напамінаньні, ня толькі не зьвярнулі нам дагэтуль выручаных грошаў і ня толькі не правялі неабходнага з намі разьліку, але навет нічога нам на гэта не адказалі. Вось-жа папераджаем, што калі на працягу аднаго месяца гэты разьлік з намі ня будзе праведзены, мы будзем змушаныя ўжо ў нумары «Бацькаўшчыны» за 4 красавіка 1954 г. іхныя прозьвішчы падаць да публічнага ведама і нерайсьці на шлях грамадзкага спагнаньня.

Гэтае-ж самае датычыць і індывідуальных падпішчыкаў «Бацькаўшчыны», якія збылі маўчаньнем нашую просьбу правесьці з намі разьлік.

Выдавецтва «Бацькаўшчыны»

КРЫМ ПРЫЛУЧАНЫ ДА УКРАІНЫ

Пастановай Вярхоўнага Савету СССР з 19. 2. 1954 г. паўвостраў Крым, які раней быў аўтаномнай татарскай савецкай рэспублікай, а пасьля ліквідацыі ў ім татарскага насельніцтва быў прылучаны да РСФСР, як ягоная акруга, быў прылучаны да Ўкраінскай ССР. Матывамі гэтага мерапрыемства падаюцца гаспадарскія прычыны, цесная культурная сувязь Крыму з Украінай і геаграфічныя прычыны. У афіцыяльным паведамленьні падаецца, што пераданьне Крыму УССР зьяўляецца «прыязным актам, доказам бязьмежнага даверу і любові расейскага народу да ўкраінскага народу».

БАПЦ вялікая маральная й нацыянальная сіла, -сьцьвярджаюць самі бальшавікі

Расейская прасавецкая газэта «Русский Голос», што выходзіць у Нью Ёрку, зьмясьціла ў скарачэньні 28 сьнежаня 1953 г. «Обрящение к верующим Белоруссам, находящимся за рубежом», якое падпісаў Пітрым, «Архиепископ Минский и Белорусский». Гэты зварот ці «обрящение» мае на мэце адарваць беларускіх праваслаўных вернікаў, што знаходзяцца на эміграцыі, ад Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы і прыцягнуць іх, за пасярэдніцтвам «Белорусскай Архиепископии з «архіяпіскапам» Пітрымам на чале, да маскоўскай бальшавіцкай «царквы- мацеры», прызнаць яе і ўвайсьці зь ёй у «молитвенное общение». У сувязі з гэтым увесь зварот, спрэпараваны, пэўне-ж, у менскай цэнтралі МГБ-МВД, зьяўляецца цынічным паклёпам на Беларускую Аўтакефальную Праваслаўную Царкву, адмаўленьнем ейнай законнасьці й хрысьціянскага зьместу, а выхваляньнем энкавэдоўскай «царквы-мацеры» — маскоўскай патрыярхіі.

Герархія Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы, што знаходзіцца на эміграцыі, зварот Пітрыма да іхных вернікаў збыла поўным маўчаньнем. І зрабіла правільна. Бо нельга-ж найвышэйшым дастойнікам нашай Царквы ўваходзіць у палеміку з энкавэдзістым, хоць ён і надзеў архіяпіскапскую мітру. Затое мы, людзі сьвецкія, уважаем за патрэбнае прысьвяціць гэтаму звароту трохі нашае ўвагі. Робім гэта ня дзеля перасьцярогі нашых вернікаў, што знаходзяцца ў вольным сьвеце, перад здрадлівай сеткаю, што хітра застаўляе на іх бальшавіцкае МГБ,МВД, выкарыстоўваючы ў якасьці прыманкі праваслаўную царкву, ані дзеля палемікі зь Пітрымам. Нашыя вернікі цану такім бальшавіцкім прыманкам і іхнай «праваслаўнай царкве» самі добра ведаюць. Нам тут ходзіць пра тое, каб проста для цікавасьці на прыкладзе ўспомненага звароту «архіяпіскапа Менскага й Беларускага» паказаць увесь той цынізм і ўсю тую нахабную ілжу, якую намагаюцца бальшавікі падносіць нашым эмігрантам за пасярэдніцтвам створанай імі казённай бальшавіцкай «праваслаўнай герархіі».

Высунуўшы аргумэнт, што дзьвюх запраўдных Беларускіх праваслаўных цэркваў няма і быць ня можа», ды заявіўшы, што «не падлягае сумлеву і апостальскае спадкаемства нашай герархіі» (г. зн. бальшавіцкай), Пітрым ставіць пытаньне, на якое пазьней сам дае адказ: «Беларуская Царква там, дзе беларускі веруючы народ, ці там — дзе толькі асобныя адзінкі гэтага народу, якія ігрой гістарычных умоваў адарваліся або былі адарваныя ад свайго народу? І адказ гэты будзе адзіна правільным і адзіна магчымым. Беларуская Царква там, дзе ўвесь беларускі народ, г. зн. у нас, у Беларусі».

У гэтым Пітрым меў-бы поўную рацыю толькі ў тым выпадку, калі-б беларускі народ на бацькаўшчыне меў хоць рэлігійную свабоду, а праваслаўная царква і ейная герархія ня была стаба навет замаскаваным органам НКВД, якое цяпер носіць назву МГБ-МВД. Але-ж нікому не сакрэт, што пасьля даўжэйшага пэрыяду безагляднага перасьледаваньня ў СССР рэлігіі й цэркваў розных веравызнаньняў, у тым ліку і бадай што найбольш якраз Праваслаўнай Царквы, пасьля вымардаваньня ўсяе праваслаўнае герархіі й сьвятарства, пасьля зьнішчэньня й зьневажэньня ўсіх сьвятыняў, пад канец апошняй вайны Сталінам была створаная ягоная «праваслаўная царква» й ейная герархія, але не для заспакаеньня рэлігійных патрэбаў беларускага народу, а для зьдзеку над ягонымі рэлігійнымі пачуцьцямі. Нам не сакрэт таксама, што ўся бальшавіцкая «праваслаўная герархія», пачынаючы ад звычайных сьвятароў і канчаючы сталінскім ордэнаносцам маскоўскім патрыярхам Аляксеям — гэта зацятыя энкавэдыстыя, надзеўшыя на сябе сьвятарскія расы й япіскапскія ды архіяпіскапскія мітры. Няма сяньня на бацькаўшчыне запраўднай Беларускай Праваслаўнай Царквы ані царкоўнай герархіі, як і няма там наагул ніякіх рэлігійных, палітычных, нацыянальных, ані навет асабістых вольнасьцяў. Хаця, як правільна гаворыць Пітрым, знаходзяцца «ў прапарцыянальных адносінах заграніцай літаральна адзінкі беларускага народу», але яны, гэтыя адзінкі, вынесьлі з сабой з паняволенай бацькаўшчыны ў вольны сьвет усе атрыбуты свабоды беларускага народу, у тым ліку й Беларускую Праваслаўную Царкву.

«Архіяпіскап Менскі й Беларускі» Пітрым змушаны аднак прызнацца: «Многім з Вас падабаецца, прыманьвае й прыцягвае да сябе назоў „Беларуская Ааўтакефальная Царква". Ня могучы гэтай „Беларускай Аўтакефальнай Царкве" нічога проціўпаставіць, бо на бацькаўшчыне няма нават і бальшавіцкай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, а ёсьць толькі «адзіная недзялімая расейская праваслаўная царква — маскоўская „царква-маці", ён абходзіць гэтае пытаньне тым, што ня трэба зьвяртаць увагі на „словы, позывы і дэкляарацыі", але „ўнікаць у корань рэчаў" і „ў гэную сутнасьць". І тут ён пераходзіць да справаў, якія, паводля яго, хаваюцца за назовам „Беларуская Аўтакефальная Царква".

Ён намагаецца пераканаць, што Праваслаўны Сабор, скліканы ў Менску ў 1942 годзе, на якім „быццам-бы была абвешчаная „аўтакефалія", толькі выразіў пажаданьне аб аўтакефаліі і сканстатаваў факт змушанага ваеннымі дзеяньнямі (гітлераўцаў) адрыву акупаваных фашыстымі акругаў Беларусі ад царквы-мацеры Маскоўскай Патрыярхіі». Тут дык бальшавіцкі «архіяпіскап» загаляпаваўся занадта. Бо ад каго і ад чаго «адрывалася» Беларуская праваслаўная царква ў 1942 годзе? Няўжо Пітрым забыўся, што на тэрыторыі Савецкай Беларусі ўся праваслаўная герархія была перад гэтым парасстрэльваная бальшавікамі, а ўсе цэрквы й капліцы былі замененыя ў склады, гаражы і канюшні, а ў найлепшым выпадку ў музэі бязбожнікаў. Народ перасьледваўся за веру і ня меў ніякага душпастырства. Такі даслоўна стан застала на Беларусі нямецкая акупацыя ў летку 1941 году. Дык ніякага адарваньня ад маскоўскай «царквы-мацеры» ня было і быць не магло. А было у 1942 годзе толькі тое, што высілкамі беларускіх праваслаўных вернікаў была адноўленая гістарычная аўтакефалія Беларускай Праваслаўнай Царквы, зьліквідаваная дзеля русыфікатарскіх мэтаў яшчэ царскім урадам. Калі Мітрапаліт Польскай Праваслаўнай Аўтакефальнай Царквы, Дзяніс выдзеліў некалькі яму падпарадкаваных герархаў і сьвятароў Заходняй Беларусі і даў ім сваё багаславенства на службу для усяе, цэлае Беларусі, дык беларускі народ і духавенства стварылі запраўдную Беларускую Аўтакефальную Царкву. Таму праўда, што дзьвюх запраўдных беларускіх цэркваў быць ня можа: запраўднай зьяўляецца паўсталая з волі народу Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква, а незапраўднай — хвальшывая энкавэдоўская царква, узначаленая «архіяпіскапам» Пітрымам і «патрыярхам» маскоўскай «царквы-мацеры».

Пітрым цьвердзіць, што Беларускі Праваслаўны Сабор 1942 г. ня толькі ня меў права абвяшчаць аўтакефаліі, але таксама «ня меў права ад імя беларускага народу і духавенства выражаць і пажаданьня аб аўтакефаліі ў будучыні, бо гэны Сабор «быў скліканы на аснове непасрэднага загаду фашыстых і дзеіў пад ціскам захопнікаў — фашыстых». Вось-жа ў тым, што Немцы ня толькі духова, але й фізычна вынішчалі Беларусь, Пітрым мае поўную рацыю, і мы яму гэта прызнаём. Але зьяўляецца бясспрэчным факт, што Немцы, ня гледзячы на ўсе свае зьверствы, якія нічым ня розьніліся ад зьверстваў бальшавіцкіх, да праваслаўнай царквы адносіліся абыякава і ў ейныя справы зусім ня ўмешваліся. І ў гэтым іхная, бадай адзіная вышэйшасьць над бальшавікамі. Беларусы падчас нямецкай акупацыі мелі ў царкоўных справах вольную руку. А таму ім і удалося тады ў справе царквы зрабіць тое, чаго пад бальшавіцкім тэрорам НКВД зрабіць ім было нельга.

У далейшым Пітрым прызнаецца, што аўтакефаліі Беларускай праваслаўнай царквы жадалі ня толькі нямецкія фашыстыя, якая ім была патрэбная быццам для іхных мэтаў паняволеньня Беларусі, але таксама жадалі яе й некаторыя Беларусы. Гэтую часьць звароту Пітрыма прыводзім поўнасьцю:

«Зь Беларусаў хацела гэтай „аўтакефаліі" маленькая групка запраданых фашыстым нацыянал-шавіністых (пэўне-ж, не Расейцаў і русыфікатараў, як Пітрым — А. К.). Але-ж гэта ўсё людзі чужыя і варожыя Праваслаўнай Царкве. Гэта людзі тыпу Казлоўскага, Адамовіча, Касякоў, Станкевічаў, Іваноўскага, Астроўскага. Часьць іх зусім няверучыя і няскрываючыя гэтага (Касяк, Астроўскі, Я. Станкевіч, Адамовіч), часьць-жа — гэта ненавідзячыя праваслаўя каталікі-фанатыкі, прыхільнікі польскай арыентацыі (ксёндз Гадлеўскі, ксёндз Станкевіч, Казлоўскі, Іваноўскі). Ці-ж Астроўскаму патрэбныя былі праваслаўе і царква самі па сабе, калі ён, як сам адкрыта аб гэтым гаварыў, зьбіраўся даць гэтым „доўгаполым і доўгагрывым і ў хвост і ў грыву"? Няўжо Іваноўскаму, прафэсару Варшаўскай Палітэхнікі, у сям'і каторага ў Менску гаварылі толькі па польску, дарагім было праваслаўе? Ці-ж не Казлоўскі публічна гаварыў аб Праваслаўнай Царкве ў Беларусі, як аб раскладзеным мёртвым трупе, які магчыма хутчэй трэба было закапаць у зямлю? Ці-ж не над праваслаўем зьдзекваўся Адамовіч у сваей „Раніцы" ў артыкуле „Ацец Апанас малі Бога за нас"? Ці-ж не вялі усе яны паклёпаў на праваслаўную герархію і духавенства за гэныя сымпатыі да Масквы, за гэтак званае „маскаляфільства"? (характэрна адцеміць, што Пітрым у вапошніх прыведзеных словах выступае ў вабароне некаторых герархаў тэй-жа аплёўванай ім Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы і некаторых яе сьвятароў, але толькі ў вабароне гэных „сымпатыяў да Масквы" і гэнага „маскаляфільства". Факт паказальны!).

Вышэй прыведзены Пітрымам аргумэнт супраць запраўднасьці Беларускай Праваслаўнай Аўтакефальнай Царквы,

(Заканчэньне на 3-яй балоне)

Абаронная сіла НАТО

(Заканчэньне з 1-ай балоны)

іншых прычынаў, адпала, ня лёгка было-б перастравіцца на канвэнцыянальны спосаб вядзеньня вайны. Не дастаткова было-б выцягнуць толькі папку, зьмяшчаючую іншы плян дзеяньняў.

Удзел Заходняй Нямеччыны ў вабароне Эўропы зьяўляецца канечным. Таксама канечным зьяўляецца ўдзел Францыі, жаўнер якой біўся-б напэўна добра. Таму найлепшым разьвязаньнем была-б Эўрапэйская Абаронная Супольнасьць. Што сталася-б, калі-б да яе не дайшло, няма ведама. Істотнае значэньне пагрозы міністра замежных справаў ЗША Дальлеса, што ў такім выпадку былі-б зробленыя вельмі балючыя рэпрэсіі, ня ёсьць ведамае. Нельга аднак прыпушчаць, каб цяперашняя або новая форма амэрыканскай глябальнай стратэгіі прывяла да зьмяншэньня амэрыканскай помачы для саюзнікаў. Атлянтычнае камандаваньне ў кажным выпадку ня прыгатаўляе якіхсьці альтэрнатыўных плянаў у выпадку, калі-б Францыя адпала або амэрыканскія сілы ў Эўропе былі аслабленыя. Гэтае камандаваньне мае толькі адзін плян: бараніць Эўропу і верыць, што рэальнасьць гэтага пляну будзе павялічвацца, а ня зьмяншацца, хаця высілкі збраеньняў Захаду былі ззольненыя й разложаныя ў часе, а вайсковая служба ў некаторых заходнеэўрапэйскіх дзяржавах зьяўляецца ўсё яшчэ за кароткая. У сувязі з прагрэсам Саветаў у многіх галінах і разбудовы войскаў сатэлітных, абаронныя сілы Захаду ня могуць быць аслабленыя, а ягоная здольнасьць выстаўленьня рэзэрвовых адзінак і акячзаньня пятых камуністычных калёнаў павінна быць павялічаная.

Пагляды маршала Монтгомэры былі яшчэ шчырэйшыя й сьмялейшыя.

Прыбываньне тактычнага атамнага аружжа трэба толькі прывітаць з задаваленьнем, як і кажнае ўзмацненьне нашага абароннага шчыту, — заявіў маршал Монтгомэры. Нельга аднак упадаць у цялячае захапленьне і выабражаць сабе, што яно можа заступіць жывыя сілы. Праведзеная дагэтуль разбудова атлянтычных сілаў дасягнула тры свае мэты. Сяньня напасьнік ня мог-бы ўжо спацырам дайсьці да Атлянтычнага акіяну, хаця наш баявы інструмэнт не зьяўляецца яшчэ дастаткова магутны і войстры. У кажным выпадку існуюць ужо дадзеныя, што, хоць мы не затрымалі-б атакуючых масаў перад Рэйнам, аднак маглі-б іхнае перасоўваньне спазьніць на час, патрэбны для змабілізаваньня рэзэрваў. Канчальны вынік бітвы за Эўропу залежыў-бы ад таго, калі і ў якім разьмеры гэтыя рэзэрвы маглі-б быць настаўленыя. Калі Захад ня зможа адпаведна прыгатаваць рэзэрваў, будзе заслугоўваць на прайграньне, хаця канечнасьць настаўленьня збраеньняў на доўгую хвалю гэтыя прыгатаваньні зробіць цяжкімі.

Уключэньне нямецкага патэнцыялу, а асабліва заходнянямецкіх актыўных дывізіяў зьяўляецца неабходным для абароны Заходняй Эўропы, абымаючай Заходнюю Нямеччыну. Была-б гэтая абарона яшчэ больш немагчымай бяз удзелу Францыі. Пагляд, што можна было-б утрымацца ў Нямеччыне, абапіраючыся толькі аб бэльгійскія, галяндзкія й нямецкія парты і на італьянскае заплечча, ёсьць проста сьмешным. Што меў на думцы Дальлес, гаворачы аб рэпрэсіях для Францыі ў выпадку старпэдаваньня ёю эўрапэйскай арміі, лепш не адгадваць. Ведама толькі адно, што без англасаскіх і францускіх сілаў ня можна бараніць Эўропы, а пераход на г. зв. пэрыфэрыйную стратэгію раўняўся-б зьнішчэньню заходняй культуры. Пазьнейшае разьбіцьцё Саветаў атамным аружжам не змагло-б яе ўжо выратаваць. не гаворачы аб тым, што гэтым аружжам маглі-б Саветы ў выпадку заняцьця імі Эўропы паканаць Амэрыку. Трэба Эўропу бараніць і ўтрымаць. Такое заданьне камандваньня атлянтычных сілаў.

Новае неканвэнцыянальнае аружжа можа гэтае заданьне зрабіць лягчэйшым, але таксама можа зрабіць яго і цяжэйшым. Зь іхнага рэвалюцыйнага значэньня здае сабе поўнасьцю справу камандаваньне атлянтычных сілаў, але ня ўважае аднак, што сілы й аружжа канвэнцыянальныя зьяўляюцца ўжо перажыткам. Няправільна падазраюць нас, прафэсыянальных жаўнераў, што будучую вайну хочам весьці, як і папярэднюю. Мы зьяўляемся больш прагрэсыўнымі, чымся бальшыня палітыкаў.

Факт, што Саветы маюць 175 дывізіяў, ня перасуджвае яшчэ лёсу Эўропы на ейную некарысьць. Маюць яны таксама розныя цяжкасьці і слабасьці і таксама мусяць думаць аб іншых адрэзках. Напасьледак ня колькасьць, але якасьць зьяўляецца важнай. Абапіраньне параўнаньняў толькі й вылучна на падставе пагалоўя абодвых бакоў зьяўляецца непрабачальнай памылкай.

Р. СКЛЮТ 3)

Званар Адраджэньня

(ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКІ)

(Працяг)

III

Скончыўшы пачатную, «народную» школку ў Старым Пагосьце, Ластоўскі ня меў матар'яльных магчымасьцяў дзеля далейшае школьнае адукацыі і мусіў хаджаным тропам беларускага сяла (ці засьценку) падавацца «на заработкі» ў горад. Гэтак у зусім яшчэ малых гадох апыняецца ён у Вільні, дзе й знаходзіць сабе тыя «заработкі», працуючы за «хлопчыка» ў вінным магазыне. Гэткі пачатак самастойнага жыцьця Ластоўскага йдзець як-быццам-бы зусім па лініі так характэрнай для абставінаў усяе тагачаснае Расейскае імпэрыі г. зв. «горкаўскай» біяграфіі. Адылі. тымчасам, як да «унівэрсысэтаў» тае «горкаўскае» біяграфіі (пачынаючы ад фактычнае біяграфіі самога Максіма Горкага, ад пісьменьніцкага псэўдоніму якога й дастала свой назоў уся гэтая зьява) уваходзіла, апрача кніжкі, як найбольш характэрны мамэнт — басяцтва й бадзяжніцтва, біяграфія Ластоўскага кіруецца найперш толькі гэтым шляхам кніжнае самаадукацыі, не выяўляючы ніякіх нахілаў да чыста — ўжо расейскіх і горкаўскіх басяцкіх «унівэрсытэтаў». Гэтая цяга да кніжкі, якой аддае ўсе свае вольныя часіны і ўсе больш як сьціплыя ашчаднасьці «віннага хлопчыка» Ластоўскі, памысным выпадкам прыводзіць яго зь Вільні аж у самую сталіцу імпэрыі — у Пецярбург, дзе яму ў 1904 г. удаецца ўладзіцца аж бібліятэкарам студэнцкае бібліятэкі. Не абмяжваючыся выкарыстаньнем тых багатых магчымасьцяў што да чытаньня, якія давала яму гэтая першая ягоная «вялікая» пасада, Ластоўскі ў гадох займаньня яе (1904–1905 г.г.) спрабуе здабываць сабе далейшую адукацыю слуханьнем лекцыяў (як казаў ён сам, «на зайцы») у Пецярбурскім унівэрсытэце. Адначасна ён тым-жа спосабам самаадукцыі стараецца здабыць сабе сярэднюю асьвету з тым, каб, здаўшы экзамен на г. зв. «атэстат сьпеласьці», адчыніць сабе ўжо легальную, а не «заечую» дарогу на ўнівэрсытэт. Адылі, спроба трымаць гэткі экзамен у 1906 г. у Рызе, куды дзеля большае ўдачы гэтае спробы перабраўся Ластоўскі, не ўдаецца: «зрэзваецца» ён і тут на расейскай мове, на мове тых самых Маскалёў, непрыязьнь да якіх прышчапіў яму яшчэ Стары Пагост . . . Пасьля гэтае незадачы Ластоўскі канчальна занядбоўвае спробы здабыць сабе афіцыйную, казаў той, «атэстатную» асьвету, так і застаўшыся да канца свайго жыцьця з адзіным «атэстатам» Стара-Пагоскае народнае школы . . . Толькі самаадукацыі абавязаны ён у тэй сваёй эрудыцыі й творсьцьве навучонага, якімі адзначыўся пасьля.

Але праз кніжку ішоў Ластоўскі ня толькі да агульна-адукацыйнае асьветы: друкаванае слова, і то можа найперш і найбольш (прынамся на першых часох) узьвяло яго на шлях і асьветы палітычнае, а за ёй — і палітычнае-ж дзейнасьці. Шлях гэты тым больш прынадзіў быў адразу да сябе Ластоўскага, што кірунак да яго паказвала выразна ня толькі тая любая кніжка, але і ўсе балючыя перажываньні змушанага да жыцьця «горкаўскаю біяграфіяй» сына беларускае нядолі . . . Гэтак апыняецца й Ластоўскі ў шэрох тагак шырака (хоць і нелегальна) разьлітага па цэлай тагачаснай расейскай імпэрыі палітычнага рэвалюцыйнага руху.

Як ведама, ужо самы пачатак нашага XX веку адзначыўся вялікім ажыўленьнем палітычнага рэвалюцыйнага антыўрадавага нелегальнага руху па цэлай расейскай імпэрыі, у тым ліку й на такіх сіньых «ускраінах», якою была тады нашая Беларусь. Адылі, на пачатку веку дзеілі тут, у нас, адно вылучна небеларускія рэвалюцыйныя арганізацыі. Наймацнейшаю зь іх быў тады жыдоўскі «Бунд», гэным часам яшчэ філіял «Расейскае Сацыял-Дэмакратычнае Работніцкае Партыі» — тае самае, зь якое часьцей вый шлі і бальшавікі (як ведама і «Бунд», і ўся «РС-ДРП» нат заснаваліся ў нас на Беларусі — першы ў 1897 г. у Вільні, другая — у 1898 г. у Менску) — «Бунд» і вёў тады ўсю працу «РС-ДРП» на Беларусі, карыстаючыся жыдоўскаю й расейскаю мовамі. Расейскую рэвалюцыйную працу вяла тут і «Работніцкая Партыя Палітычнага Рызвалення Расеі» (паўстала ў 1898-1899 г. у тым-жа Менску), што ў канцы 1901 г., задзіночыўшыся зь іншымі рэвалюцыйнымі групамі, утварыла шырака ведамую пасьля «Партыю Сацыялістых-Рэвалюцыянэраў» («эсэраў»). З другога боку, асабліва ў заходняй частцы нашага краю, дзеілі й польскія рэвалюцыйныя партыі — ведамая «Польская Партыя Сацыялістычная» («ППС»), а таксама г. зв. «Сацыял-Дэмакраты Каралеўства Польскага й Літвы».

І вось, з усіх гэтых небеларускіх партыяў толькі ППС першая й адзіная ўзяла ўвагу на рэвалюцыйную працу сярод самых Беларусаў і ў беларускай-жа мове. З гэтаю мэтаю яна адчыніла свой адмысловы філіял — «ППС у Ліцьве й Беларусі», стараньнямі якога ў 1903 г. за мяжою, у Лёндане, былі выпушчаныя першыя рэвалюцыйныя агітацыйныя брашуры пабеларуску (і пры тым — кірыліцаю): «Хто праўдзівы прыяцель беднага народу?», «Гутарка аб тым, куды мужыцкія грошы йдуць», «Як зрабіць, каб людзям стала добра на сьвеце».

Лёнданскія брашуры ППС былі першым ня толькі рэвалюцыйным, але й беларускім друкаваным словам у XX веку. Апрача свае беспасярэдняе мэты — рэвалюцыйнае (і прытым сацыялістычнае) прапаганды, яны дасягалі й мэты, магчыма, зусім не прадугледжванае іхнымі выдаўцамі — мэты нацыянальна-беларускае ўсьведамляльнае. Аб гэтым сьветчыць, прыкладам, адзін із пасьлейшых нашаніўцаў, выдатны бібліяграф беларускі Рамуальд Земкевіч, прызнаючыся, што якраз гэныя брашуры «захапілі яго й ськіравалі да беларускае роднае працы» (гл. артыкул А. Шлюбскага «Новыя матар'ялы да гісторыі ,Нашае Долі'», часапіс «Полымя», № 3 за 1921 г., б. 204). Адылі, гэткае дзеяньне працы «ППС у Ліцьве й Беларусі» дазнаў на сабе не адзін Земкевіч і ня ён першы: бо, далучыўшыся да гэтае партыі яшчэ ў 1902 г., прайшоў у ёй сваю першую школу, ня толькі рэвалюцыйную, але й нацыянальна-беларускага ўсьведамленьня, і наш Вацлаў Ластоўскі.

У тым самым 1902 г., калі Ластоўскі пачаў праходжаньне гэнае свае першае рэвалюцыйнае й нацыянальна-беларускае школы ў «ППС у Ліцьве й Беларусі», пачаўся ў беларускіх студэнцкіх колах Пецярбургу й Масквы рух, ськіраваны да стварэньня першае, ужо чыста — беларускае палітычнае рэвалюцыйнае партыйнае арганізацыі, у выніку якога ўзімку таго году паўстала «Беларуская Рэвалюцыйная Партыя», неўзабаве пераназваная ў «Беларускую Рэвалюцыйную Грамаду», а з наступнага 1903 г. — канчальна сфармаваная пад імём «Беларускае Сацыялістычнае Грамады». Перакідаючыся із сталічных студэнцкіх колаў у самы край, «Беларуская Сацыялістычная Грамада» пачала ўбіраць у свае шэры і добра прырыхтаваных да гэтага сяброў «ППС у Ліцьве й Беларусі». Рэвалюцыйныя 1905–1906 г.г.ператварылі «Грамаду» ў моцную й масавую беларускую рэвалюцыйную партыю, у якой згуртаваліся ўсе нацыянальна-настроеныя рэвалюцыйныя беларускія элемэнты. У 1906 годзе ў гэтую «Грамаду» пераходзіць з «ППС у Ліцьве й Беларусі» і Ластоўскі.

У тым-жа 1906 г. «Беларуская Сацыялістычная Грамада» арганізуе сталую беларускую пэрыядычную прэсу, спачатку ў выглядзе газэты «Наша Доля» (ад 14-га верасьня 1906 г.), а пасьля цэнзурных незадачаў зь ёю — у постаці слаўнае «Нашае Нівы» (ад 23 лістапада 1906 г.), што адзначыла сабою цэлую эпоху нашага нацыянальнага адраджэньня. На працы ў гэтай «Нашай Ніве» й знаходзіць сябе канчальна ды вырастае Ластоўскі, сюды ён, можна сказаць, і пераходзіць зь «Беларускае Сацыялістычнае Грамады», пакідаючы гэтую партыю ў 1908 г., а ў 1909 г. ужо стаючыся запраўднай душой «Нашае Нівы», здабыўшы ў ейнай рэдакцыі адну з найбольш ключавых пасадаў — пасаду сакратара.

(Далей будзе)

Фінская лекцыя мастацтва перамаганьня

Пад такім загалоўкам Ф. А. Фойгт зьмясьціў у лёнданскім «Дэйлі Тэлеграф энд Монінг Пост» цікавы артыкул, у якім рэкамэндуе ангельскаму чытачу нядаўна выдадзеныя ўспаміны фінскага маршала Маннэргайма. Пра гэтую кнігу аўтар артыкулу, між іншым, гаворыць: «Гэты шляхотны твор, напісаны для будучых пакаленьняў, ёсьць глыбокім жаралом навукі для ўсіх, ня толькі Фінаў». Уважаючы, што кніга маршала Маннэргайма павінна стацца «глыбокім жаралом навукі» таксама й для Беларусаў, змушаных змагацца з тым самым ворагам, зь якім змагаўся гэраічны фінскі народ, мы й перадрукоўваем артыкул Ф. А. Фойгта, які знаёміць з гэтай кнігай.

РЭДАКЦЫЯ

*

У другой сусьветнай вайне больш народаў страцілі сваю незалежнасьць, чымся здабылі яе ў першай сусьветнай вайне. Прастор між Арктыкаю й Эгэйскім морам налічваў 12 дзяржаваў, шэсьць зь якіх — Фінляндыя, Эстонія, Латвія, Летува, Польшча і Чэхаславаччына заўдзячвалі сваю незалежнасьць развалу расейскай, нямецкай і аўстра-вугорскай імпэрыяў. З дванаццаткі дзяржаваў тры асталіся незалежнымі, з шосткі — толькі адна — Фінляндыя.

Фінляндыя, хаця два разы дазнала апаражаньня, аднак ня была заваёваная ні разу ад часу здабыцьця сваей незалежнасьці ў 1918 годзе. Яна собскімі сіламі здабылася ўдзяржаць кантролю над нутраным ворагам, навет тады, калі пераможныя арміі Савецкага Саюзу ўвайшлі на яе землі і «марыянэткавы ўрад» быў прыгатаваны, каб засесьці ў ейнай сталіцы, — змагла ўдзяржаць сваю незалежнасьць.

ФІНСКІЯ НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЬЦІ

Ёсьць праўдаю, што Фінляндыя атрымала дапамогу (уключаючы нямецкія фронтавыя сілы) з за мяжы, аднак сьмела можна сьцьвердзіць, што галоўным, чым яна здабыла перамогу, былі высокія нацыянальныя акасьці — адзінства, здаровы розум і, панад усё, аддансьць бацькаўшчыне.

Калі ўзяць на ўвагу, што яна мае толькі чатыры мільёны насельніцтва, а ейны праціўнік 194 мільёны, і ейныя магчымасьці раўняюцца нулю у параўнаньні зь ягонымі магчымасьцямі, утрыманьне незалежнасьці ёсьць цудам. Аднака-ж, калі мы прасочым прабег падзеяў ад 1918 году да сяньня, пабачым, што тут няма цуду ані навет выняткавага шчасьця.

Цяпер маем твор, які дае гісторыю тых гадоў і факты аб тым, як была ўратаваная незалежнасьць — успаміны чалавека, які быў шэфам яе дзяржавы і галоўнакамандуючым ейнай арміі, маршала Маннэргайма. Гэты шляхотны твор, напісаны для будучых пакаленьняў, ёсьць глыбокім жаралом навукі для ўсіх, ня толькі Фінаў.

ШЛЯХ МАНЭРГАЙМА

Якія існуюць шляхі для самазахаваньня малой ці вялікай нацыі?

Няма ўнівэрсальных правілаў аб шляхох да гэтага, таму што чалавек не зьяўляецца поўным уладаром сваей долі, як і няма абсалютнай пэўнасьці ў ёй. Але як далёка можа сягнуць нацыя ў сваей абароне — гэты шлях быў вызначаны маршалам.

Ён пачаў сваю вайсковую кар'еру ў царскай арміі. Ваяваў супраць Японіі і быў сьветкам апаражаньня імпэрыі й рэвалюцыі, якая прыйшла пасьля апаражаньня, быў камандуючым і адзначаны за сваё камандаваньне ў гэтай самай арміі падчас першай сусьветнай вайны. Ён тады, зь дзіву годнай пранікілівасьцю, вывучае характар Расейца і дасягвае поўнае пазнаньне расейскага жаўнера.

Ён служыў з поўнай ляяльнасьцю да канца манархіі, а калі імпэрыя пачала развальвацца, аддае сябе на службу сваей бацькаўшчыны, загрожанай камуністычнай рэвалюцыяй, за якой прыйшла-б, ачавідна, яшчэ цяжэйшая няволя, як за царату (як потым давяла доля Польшчы і іншых «народных дэмакрацыяў»).

Ягоныя апісаньні прабегу вызвольнай вайны Фінляндыі маюць найвышэйшую вартасьць, бо небясьпекі Фінляндыі сяньня загражаюць многім дзяржавам. Найбольш глыбокім і важным разьдзелам ягонай кнігі ёсьць «Зімовая вайна», якая трывала ад лістапада 1939 году да верасьня 1940 году, а галоўнай ейнай навукаю ёсьць тое, што «нацыя мусіць верыць (верай незацёмненай хмарамі, кашмарнымі ўпярэджаньнямі і чужымі дактрынамі), працаваць і быць прыгатаванай да змаганьня».

Фінляндыя высуненая на небясьпеку, як забыты астравок, што можа быць кажнай хвіліны завалены навіслай лявінай. Такую здань вытварыў міжнародны пацыфізм. Гэтая здань мела бадай што непераможную прыгнятаючую сілу, а аглядаючыся на мінуўшчыну, для нас робіцца зразумелым, што такая сугэстыя «засуджанасьці» была нэгатыўнай прычынай, каб Фінляндыя ўспрыняла нямецкі мілітарызм у другой сусьветнай вайне за пазытыўны дзейнік.

Фінская сацыял-дэмакратычная партыя, усемагутная партыя краіны, даказала свой патрыятызм, калі прыйшла вайна: Маннэргайм аддае ёй належнае славамі для ейнага правадыра — «Той вялікі чалавек, Таннэр, але й фінскія сацыял-дэмакраты із сацыялістымі (дый іншыя таксама думалі) падзялялі агульную веру Заходняй Эўропы ў разбраеньне й «калектыўную бясьпечнасьць».

ДАВЕР НАРОДУ

Маннэргайм ніколі ня прыхоўваў свайго пабойваньня і недаверу да «калектыўнай бясьпечнасьці». Ён ведаў, што прыйдзе час, калі Фінляндыя будзе змушаная разьлічваць толькі, на свае собскія сілы і таму налягаў, каб яна была да гэтага прыгатаванай.

Ён меў да сябе вялікі давер сярод свайго народу, але шлях ягоны быў ня лёгкім. Прыгатаваньне Фінляндыі ня было дастатковым, каб унікнуць апаражаньня, хаця нацыянальны абаронны інстынкт быў сільным.

Восеньню 1939 году савецкія дамаганьні да Фінляндыі сталіся загрозьлівымі. Маннэргайм заўсёды глядзеў практычна на разьвіцьцё падзеяў і не адкідаў магчымасьці «апізмэнту (паразуменьня), паколькі ад такога «апізмэнту» ён мог больш скарыстаць чымся страціць — выіграць на часе, каб узмоцніць абаронныя магчымасьці. Фінляндыя выявіла здольнасьць прыстасаваньня да абставінаў, але калі вымаганьні Масквы дасягнулі верху, калі пад загрозу была пастаўленая дзяржаўная незалежнасьць, Фінляндыя сказала: «Досыць, далей не». І «Зімовая вайна» пачалася.

Сэрыя слаўных перамогаў, якія мела фінская армія пад камандваньнем Маннэргайма аж да вычарпаньня рэсурсаў людзей і запасаў, зьдзівіла ўвесь сьвет.

Дакладныя аналітычныя камэнтары Маннэргайма пра гэтую вайну — гэта ўклад вялікага твору ў вайсковую літаратуру. Расейцы трацілі вялізарныя запасы, не зьвяртаючы ўвагі на вялікія страты людзей і матар'ялаў, для масавага канцэнтраваньня сваіх сілаў на малых адрэзках з намерам зьнішчыць фінскія цэнтры прадукцыі й насельніцтва, у гэты-ж час «дэмакратычны народны ўрад», узначальваны фінскім камуністым Куусіненам, чакаў у Тэрыоках.

НЯВЫШКАЛЕНЫЯ АДДЗЕЛЫ

Фінляндыя мела малыя й перастарэлыя авіяцыйныя сілы, невялікая частка ваякоў ейнае арміі бачыла танк і значныя часьці войскаў ня мелі вышкаленьня, але Маннэргайм уладаў высокай, гібкай стратэгіяй. Ягоныя ваякі паслугоўваюцца лыжамі і ў белым, маскаваным пад сьнег, адзеньні, мала заметным у полі, нагла атакуюць расейскія задзіночаньні і таксама неспадзявана зьнікаюць.

Аднак Масква мела неабмежаваныя рэзэрвы і Маннэргайм, не бяз супраціву сярод свайго народу, прыняў перамір'е ў часе, калі Фінляндыя магла прадаўжаць яшчэ вайну. Умовы дагавору былі ня лёгкія, але ня былі сьмяротна загрозьлівымі.

Навукі з гэтай вайны Гітлер не зразумеў, хаця ягоная ацэнка Расейцаў ня была памылкай. Сяньня мы ведаем, што было надалёка ад таго, каб Гітлер пераМОГ Расею. І якраз вывучэньне «Зімовай вайны» дало-б яму шлях да перамогі.

Маннэргайм не недацэньваў Расейцаў. Ён падзіўляў іхную бадай што надлюдзкую адпорнасьць, якую праявіла чырвоная армія, засеўшы ў вакопы.

ПАМЫЛКА ГІТЛЕРА

Маннэргайм ня верыў, як Гітлер і

(Заканчэньне на 4-ай балоне)

БАЦ вялікая маральная й нацыянальная сіла...

(Заканчэньне з 2-ой балоны)

бо яе быццам стварылі каталікі, гэта старая расейская песенька, і ня толькі бальшавіцкая, але ў рознай меры паўтараная і усімі расейскімі адзінанедзялімцамі, што беларуская нацыянальная праблема — гэта ня што іншая, як каталіцкая ватыканская і польская інтрыга. Мы ня ведаем, ці сям'я праф. Іваноўскага дома гаварыла пабеларуску ці папольску. За тое зьяўляемся пэўнымі, што „архіяпіскап Менскі і Беларускі'' Пітрым ды усе ягоныя найбліжэйшыя супрацоўнікі гавораць толькі парасейску, на мове „вялікага рускага народу''. Мы зьяўляемся навочнымі сьветкамі падзеяў на Беларусі ў пэрыяд нямецкай акупацыі і ведаем, што ў стварэньні беларускай праваслаўнай аўтакефаліі Беларусы каталікі ніякага удзелу ня прыймалі. Ня прыймаў ніякага ў ёй удзелу і „бязбожнік'' Астроўскі, які ў тым часе знаходзіўся ў Бранску і Смаленску. Ды напасьледак варта адцеміць, што тойжа Астроўскі і Касяк фактычна і цяпер поўнасьцю салідарызуюцца зь Пітрымам і, падобна як ён, ваюючь зь Беларускай Праваслаўнай Аўтакефальнай Царквой. Гэтая царква была творам беларускіх праваслаўных вернікаў і беларускага духавенства. Калі-б аднак і згадзіцца зь Пітрымам, што пералічаныя ім вышэй „бязбожнікі'' і каталікі прыймалі узапраўды удзел у стварэньні гэтае аўтакефальнае Царквы, дык ня трэба забывацца, што ў стварэньні сяньняшняй праваслаўнай царквы ў Беларусі й ейным „архіяпіскапсцьве» прыймаюць удзел ня 6 «бязбожнікаў», пералічаных вышэй, але даслоўна ўсё НКВД-МГБ-МВД!

Напасьледак, каб заманіць беларускіх вернікаў на эміграцыі і выклікаць у іхным пераканаьні некаторыя сумляваньні й хістаньні, Пітрым рысуе перад імі абраз шчасьлівай „хрысьціянскай'' і „праваслаўнай'' сяньняшняй бальшавіцкай царкоўнай палітыкі на Беларусі: **«Знаходзячыся ў кананічнай супольнасьці і юрысдыкцыі Маскоўскай Патрыярхіі, нашая Архіяпіскопія зьяўляецца поўнасьцю народнай царквой, блізкай, дарагой і роднай свайму народу. Сьвятыні перапоўненыя веруючымі, прапаведзь вядзецца на зразумелай і даступнай для народу мове (чытай — на мове „вялікага рускага народу''! — А. К.), пры Жыровіцкім манастыры вось ужо 8 год функцыянуе Менская Духоўная Сэмінарыя, у якой дзеці беларускіх вернікаў прыгатаўляюцца да пастырскага служэньня для дабра свайго народу і сваей праваслаўнай царквы.**

Няўжо гэта няпраўда? У гэтым лёгка кажнаму пераканацца „прийди и вижди'', сказаў калісьці Філіп папаўшаму ў сумлеваньні Нафянаілу».

Але, „прийди и вижди''! Прыдзі й пабач! Калі-б знайшоўся нехта наіўны ды паверыў гэтаму заклiку Пітрыма, паўтаранаму ім за рознымі савецкімі рэпатрыяцыйнымі місіямі на захадзе, дык у найлепшым выпадку концлягеру ў Сібірскай тайзе яму ня мінуць. І тут „архіяпіскап Менскі і Беларускі'' Пітрым выступіў у запраўднай і нічым не маскаванай сваей ролі — ролі бальшавіцкага энкавадыстага.

Але зварот Пітрыма вымоўна паказвае і на адзін важны пазытыўны мамэнт у нашым нацыянальным жыцьці. Ён сьветчыць, што Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква, паўсталая на Бацькаўшчыне з волі беларускіх праваслаўных вернікаў і адноўленая на эміграцыі пасьля зрады ейных русафільскіх герархаў, прадстаўляе сяньня на эміграцыі такую паважную маральную й нацыянальную сілу, што яна моцна занепакоіла бальшавікоў. Яны пабачылі ў ёй грознага для сябе ворага, што нават „архіяпіскап Менскі й Беларускі'' быў змушаны афіцыйна супраць яе выступіць у сваім звароце да беларускай эміграцыі. Так, Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква зьяўляецца вялікім нацыянальным дасягненьнем беларускага народу й моцным апорышчам беларускай эміграцыі ў ейным змаганьні з бальшавізмам. Гэта пасрэдна прызналі і самі бальшавікі.

Алесь Крыга

ВЛАСТ (ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКІ) 5)

Выбраныя творы

КАМЕННАЯ ТРУНА

Непадалёк ад места Дзісны, з правай стараны тракту, што ідзе зь Дзісны на Гарманавічы, праяжджаючы, убачыш стромкую, кучамкаватую горку, заросшую лесам. Горка гэта акружана топкім балотцам, а на версе яе, на самым шчыце ляжыць вялічэзная каменная труна. Калі, хто і на якую памятку палажыў там гэную труну, гісторыя ня ведае, а народны сказ перадае з пакаленьня ў пакаленьне ніжэйпісаную аповесьць.

Калісь-то, даўным-даўно, на горцы стаялі пышныя харомы багатых баяр Няміраў. Харомы былі акружаны дубовым вастраколам і аблітыя кругом вадой. Далёка славілася між ворагаў недаступнае Няміраўскае гняздо, а яшчэ далей іх радавая аружная слава няпрымірымых вояў, услявіўшыхся нясчысьлёнымі перамогамі на палёх бітваў. У збройніцкай сьвятліцы няміраўскіх тутэйшых харомаў, на пачэсным месцы, вісеў каваны, чарлёны шчырым золатам шчыт і двуручны, абасечны меч слаўнага Грымона-Няміры, учасніка Алегавага паходу на Грэкаў. У княжай радзе, на полацкім замку, старшы роду Няміраў засядаў праваруч князя, на першым месцы. Гэткі-то быў род Няміраў.

Ды толькі цяперашні нашчадак, пануры Бутрым, панізіў славу роду свайго. Ня перамогамі ў бітвах з ворагамі памнажаў ён сваё багацьце, а разбоямі і крыўдай паднявольнага люду. Глыбокія падхаромныя порубы напоўнены былі людзьмі, закаванымі ў дыбы, каторых уласнымі рукамі любіў катаваць Бутрым. Праходзячы міма Няміраўскага двара, часта чувалі людзі стогны і плач, а часам хвалі акружаючага харомы возерца выкідалі на бераг кавалкі чалавечага цела, ня раз дзявочага.

Цяжка жылося ў панурых Няміраўскіх харомах Бутрымовай жонцы, краснай пані Мары і яна павернікам дум сваіх і журбот учыніла маладога баярчыца Рамашковіча. Раз у ноч маёвую красную паню Мару асабліва вострая жаль разабраў на сваю бяспрытульную долю, і яна, у садку стоячы, сукланіўшыся на плячо баярчыца Стаўры, горка плакала. У гэты мамэнт у садок увайшоў баярын Бутрым. Грозна ён кінуў вокам на жонку і на маладога баярчыца. Моўчкі спыніўся, ляснуў у далоні на стральцоў сваіх; калі на клік яго зьявіліся яны, — азваўся панура баярын:

— Сягоньня ў нас будзе гучны банкет тут. Распалеце смалістыя лучніцы, устаўце сталы цясовыя, налійце мядоў і він заморскіх поўныя вёдры, ды паклічце скрыпача майго. —

Мігам служба ўставіла сталы і каля сталоў дубовыя лавы, аббітыя мядзьвежымі скурамі, для баярына і баярыні паставілі два глыбокія, на Грэках прадзедамі здабытыя, абіваныя золатам крэслы. Смалістыя лучніцы ярка асьвятлялі сад. Скрыпач са скрыпкай стаяў нагатове. Баярын падыйшоў да скрыпача, узяў з рук яго скрыпку, крануў рукой струну і сарваў, крануў другую — і сарваў, і гэтак да апошняй.

— Кепскія ў цябе, малойча, струны! — сказаў баярын.

— А я хачу сягоньня музыкі ёмкай, гучнай! Гэй, мае верныя стральцы-патужнікі, Станько, Гойніч і Разан, вазьмеце во гэтага падсуседзіча майго, Рашковіча, за белыя плечы і наробце да банкету струн! А ты, красна пані, жана мая, сядай побач са мной у залатое крэсла і, пакуль слугі мае зматаюць матар'ялы на струны, на тую во белу яблынку, будзеш піці са мной, спраўляючы трызну па гладкім баярчыцу. Страшныя нават у Бутрымавай дружыне Станько, Гойніч і Разан, бліснуўшы толькі залітымі крывёй вачамі, прыняліся за крывавую справу: павалілі баярчыца на зямлю, распаролі жывот і пасьля, водзячы каля яблыні, — тэй самай яблыні, пад каторай паўгадзіны таму ён стаяў з краснай паняй Марай, — наматвалі на пень струны.

Ня мінула і гадзіны, як струны былі прамыты, пакручаны, пасушаны на агнёх і нацягнуты на скрыпку. Музыка зайграў вясёлую застольную песьню, але песьні тэй, ні голасу скрыпкі ня чула красная пані Мара. Бледная, яна спакойна спала ў крэсьле сном вечным, сэрца яе ня вытрывала мужаўскага банкетнага пачастунку і разарвалася . . . Толькі баярын да ўсходу сонца з дружынай трызнаваў над маладымі нябожчыкамі, слухаючы плач ды заліваючы сумленьне вінам.

Многа гэткіх і гэтаму надобных спраў меў на сумленьні баярын Бутрым і ня ўнімаўся ў ліхадзействе сваім.

Тымчасам міналі гады за гадамі і зь імі надыходзіла адзінокая, панурая старасьць. І от штораз часьцей на баярына стала надыходзіць развага, а разам зь ей каяньне і баязьнь суду Божага. У гэткія мамэнты баярын Бутрым або даставаў з паліцы дзедаўскай рукой на пэргамэнце глаголіцкімі літарамі пісаны псалтыр і чытаў яго, праліваючы сьлёзы і адбіваючы паклоны, або ўцякаў з дому і ішоў на сьвятыя месцы, шукаючы сабе разьвязкі грахоў пры спаведніцы, або хоць пакуты. Ды толькі ніводзін духоўнік, выслухаўшы крывавыя чыны жыцьця яго, ня важыцца даць яму адпушчэньня грахоў. І многа вод працякло Дзьвіной міма пясчанай баровай пустэльні, у каторай жыў сьвяты старац Ахрэм, пакуль трапіў туды наш баярын.

Старац Ахрэм, выслухаўшы споведзь баярына, даў яму гэткую раду.

— Вялікія грахі твае, нявольніча Божы, але міласердзе Божае вялікае і мудры помыслы Яго. Вазьмі за ўсё сваё багацьце, — навучаў пустэльнік, — пабудуй сьвятыню Богу. Няхай ад усей маетнасьці тваей застанецца табе ўсяго гэталькі грошай, сколькі патрэба, каб зрабіць сасновую труну. І за тую рэшту зрабі сабе труну. А калі будуць высьвячаць тваю сьвятыню, пастаў сваю труну за аўтарам і ляж у ей. І ляжы ў труне да канца абраду сьвятога, імшы Божай. Можа Бог пашле табе зьлітаваньне сваё, пашле табе ратунак.

І от стаў распрадаваць баярын Бутрым маетнасьці свае і скарбы свае. За нясчысьлёнае багацьце пачаў будаваць сьвятыню Богу. Пабудаваў і прыаздобіў багата, а за апошнія медзякі зрабіў сабе сасновую труну.

У дзень высьвячэньня сьвятыні лёг баярын у труну за аўтарам і маліўся Богу. Пачалася набожная адправа. Праз мыслі баярына сталі працякаць жывымі ўсе яго крывавыя і сьлёзныя справы. І пачалі пераходзіць перад ім пакрыўджаныя ім людзі. І кажны станавіўся перад ім і горка выкідаў яму сваю крыўду. Але баярын біўся ў грудзі перад кажным і казаў:

— Божа, міласьціў будзь мне грэшнаму! А ты, пакрыўджаны мной браце, даруй мне! — І адыходзілі доўгім радам крыўды ад яго супакоеныя. Ужо канчалася сьвятая служба і працэсія з усім народам выйшла крыжовым ходам кругом сьвятыні.

І адступіліся ўсе пакрыўджаныя ад баярына. Стануў каля яго кругом цьвітучы сад і абняла яго маёвая ноч. І бачыць ён каля сябе яблыню, укрытую кветам, а пад яблыняй жану сваю Мару і Стаўру, баярчыца маладога. Ён — прамённы, задумлёны — глядзіць у неба на зоры, а яна, сукланіўшы яму на плячо галоўку, роніць іскрыстыя сьлёзы . . . І забыўся баярын аб каяньні сваім: каля сэрца зварухнуўся прыдушаны зьмей злосьці. Хоць ударыўся баярын у грудзі і прамовў:

— Божа, міласьціў будзь мне грэшнаму! — але ня мог скарыцца перад імі і прасіць дараваньня. Зданьне счэзла. Баярын учуў набожныя сьпевы народу, і духавенства за сьценамі сьвятыні, а праз мамэнт ізноў бачыў сад і іх двое. І зноў ён ударыўся ў грудзі і маліў Бога і ня мог скарыцца перад імі. І трэці раз перад вачамі душы яго станулі яны, і трэці раз ён не скарыўся.

У гэты мамэнт застучэла, загручэла, расступілася зямля, і правалілася ў скрозьдоньне сьвятыня. Застаўся толькі народ, ды на тым месцы, дзе быў аўтар, цяпер ляжала каменная труна. Гэта была тая самая труна, у каторую лёг баярын, ды толькі яна цяпер абярнулася ў камень.

І дагэтуль на шчыце горкі ляжыць тая каменная труна, а ў ёй скамянеўшы баярын Бутрым Няміра, асуджаны да суднага дня ляжаць за тое, што мамэнту чыстага парыву ня мог дараваць жонцы сваей перад судом Божым.

Канфэрэнцыя у справе акадэмічнай свабоды у СССР

(АД АМЭРЫКАНСКАГА КАМІТЭТУ ВЫЗВАЛЕНЬНЯ АД БАЛЬШАВІЗМУ)

Група актыўных былых падсавецкіх эміграцыйных навукоўцаў падала праект адбыцьця ў горадзе Нью Ёрку канфэрэнцыі ў справе акадэмічнай свабоды ў СССР.

Канфэрэнцыя мае быць зарганізаваная пад назовам: **«Акадэмічная свабода ў СССР як загроза для бальшавіцкай тэорыі й практыкі».**

Тэрмін для адбыцьця канфэрэнцыі вызначаны на суботу й нядзелю 3-4 красавіка 1954 году ў памяшчэньні новага дому Carnegie Endowment for International Peace, паложаным у Нью Ёрку пры пляцы Задзіночаных Нацыяў і 46-ай вуліцы.

Прадстаўнік Арганізацыйнага Камітэту, да якога ў дадзены мамэнт належаць навукоўцы з паміж эмігрантаў многіх народаў пад Саветамі, заявіў, што дадзеную канфэрэнцыю трэба адбыць з дзьвюх галоўных прычынаў:

Папершае, канчальна трэба разьвеіць усякія ілюзіі, якія пашыраюць камуністыя і іхныя прыхільнікі, пра тое, што, быццам, і ў Савецкім Саюзе існуе бязь перашкодаў ды навет падтрымліваецца акадэмічная свабода ў разьмерах, якой яна ёсьць ведамай у Задзіночаных Штатах Амэрыкі ці ў іншых частках вольнага сьвету.

Фактычная беспадстаўнасьць такой ілюзіі зьвязаная з другой галоўнай прычынай канфэрэнцыі. Яна мае паказаць, што ў Савецкім Саюзе наагул няма акадэмічнай свабоды або толькі дзесьці нязначнай мерай, і гэта таму, што як-бы яна існавала, дык яна вытварала-б паважную загрозу для бальшавізму, бо выясьняла-б і выкрывала-б хвальшывыя падставы тэорыі бальшавізму або запярэчвала-б мэтоды, на якіх бальшавікі абапіраюць сваю ўладу ў Савецкім Саюзе і праводзяць акцыю ў шырокім сьвеце.

Такім чынам былыя падсавецкія навукоўцы, што будуць прыймаць удзел ў канфэрэнцыі, могуць сьцьвердзіць на падставе собскага дасьветчаньня, што ў пераважнай меры няма й мовы аб свабодзе ў акадэмічных досьледах савецкай навукі.

Прапанаваная канфэрэнцыя прадбачыць тры асобныя сэсіі на працягу двух дзён. Першыя дзьве сэсіі будуць адбывацца ў суботу 3 красавіка перад паўднём і па паўдні. Яны будуць прысьвечаныя дыскусіі ў справе акадэмічнай свабоды ў Савецкім Саюзе супраць «ўласнай навукі», а таксама супраць «сацыяльных навук».

Апошняя сэсія прысьвечная на нядзелю па паўдні і ў ейнай праграме пастаўленае будзе пытаньне пра гуманітарныя навукі пад савецкім рэжымам.

Згодна з пастановай Арганізацыйнага Камітэту на гэтай апошняй сэсіі пытаньні будуць разглядацца на падставе агульных савецкіх паглядаў на справу, а таксама з гледзішча на пазыцыі розных нацыянальных групаў, што жывуць пад Саветамі, як яны заглядаюцца на гэтыя пытаньні.

Прамоўцы й сябры паасобных камісіяў ужо былі выбраныя. Іхныя прозьвішчы хутка будуць абвешчаныя. Апрача супрацькамуністычных навукоўцаў, якія паходзяць з падсавецкай эміграцыі, Арганізацыйны Камітэт запрасіў на канфэрэнцыю таксама выдатных амэрыканскіх прафэсараў і вучоных, каб прынялі ўдзел як старшыні або сябры камісіяў падчас усіх трох сэсіяў канфэрэнцыі.

Пры выбары былых падсавецкіх навуковцаў Арганізацыйны Камітэт трымаўся прынцыпу, каб падабраць такіх удзельнікаў, якія маюць вызнаныя акадэмічныя дасягненьні, пры тым была зьвернутая ўвага й на час, на працягу якога той ці іншы вучоны змушаны быў працаваць сярод небясьпечных абставінаў у розных абмежаваньнях бальшавіцкага рэжыму.

Плян канфэрэнцыі ўкладае і ўсей працай канфэрэнцыі будзе кіраваць зусім незалежна самастойны Арганізацыйны Камітэт, які быў створаны для гэтай мэты з вучоных эмігрантаў у Нью Ёрку.

Інстытут для Вывучэньня Гісторыі й Культуры СССР, які знаходзіцца ў Нямеччыне ў Мюнхэне, запрапанаваў пакрыць фінансавыя выдаткі. Амэрыканскі Камітэт Вызваленьня ад Бальшавізму, што памагае Інстытуту ў Мюнхэне, паддзержывае будучую канфэрэнцыю, бо пераконаны, што на нарадах гэтай канфэрэнцыі будуць пададзеныя матарыялы высокай вартасьці, што іх можна будзе мэтазгодна выкарыстаць у змаганьні супраць бальшавізму.

Агульная справаздача з канфэрэнцыі будзе выдадзеная асобнаю кніжкаю і разасланая выдатным вучоным і навуковым інстытуцыям заходняга сьвету, а паведамленьні з прабегу будуць перадавацца цераз радыястанцыю «Вызволеньне» рознымі мовамі падсавецкіх народаў.

Палякі аб сабе

Пацяшаючым ёсьць зьявішча, што некаторыя польскія эмігранты, пераважна ў ЗША, пачынаюць узыходзіць на шлях рэалістычнай палітыкі і бачыць былую Польшчу зь перад апошняй сусьветнай вайны, а таксама й ейную экстэрмінацыйную палітыку ў дачыненьні да Беларусаў так, як яно было ў запраўднасьці. Нядаўна на балонах нашае газэты мы абгаварылі артыкул Юрага Болешчыца Закшэўскага «Аб мінуўшчыні Польшчы на Ўсходзе», зьмешчаны ў «Дзеньніку Чыкагоўскім», у якім аўтар здабываецца на адвагу вызнаць правы Беларусаў і Ўкраінцаў на іхныя заходнія землі, што ўваходзілі ў склад перадваеннай Польшчы. Ніжэй перадрукоўваем адрывак з артыкулу Яна Погожэльскага «Санацыйныя выбары», зьмешчаны ў амэрыканскім «Дзеньніку для вшысткіх» за 2. 1. 1954 г., у якім даецца згодная з запраўдным станам ацена польскіх парлямантарных выбараў пры Пілсудзкім. Газэта піша:

«Прыпомнім аднак Цату (ведамы польскі публіцысты — Рэд.), як былі праведзеныя выбары ў Польшчы ў тых трынаццацёх гадох і як асьмешвалі Польшчу заграніцай санацыйныя выбарныя практыкі. Яўнае выбарнае надужываньне з выбарнымі урнамі ў Кобрынскім павеце ў 1930 г., паводля санацыйнага штодзеньніка «Дзень Добры», прыняло ўдзел у выбарах звыш 100», што мелі права галасаваньня; таталітарны спосаб вядзеньня галасуючых на чале з аркестрамі да выбарных урнаў, разьбіваньне пад ахаронай паліцыі передвыбарных сабраньняў, арыштоўваньне напярэдадні выбараў мужоў даверу апазыцыйных выбарных сьпіскаў, разьбіваньні выбарных памяшчэньняў на вачох дыпляматычных прадстаўнікоў заходніх дзяржаваў, неразгляданьне на працягу цэлых гадоў выбарных пратэстаў Найвышэйшым Судам, а напасьледак клясычны ўзор усіх таталізмаў, адзін выбарны сьпісак у 1935 і 1938 годзе. Напасьледак дэкрэт Складкоўскага, які інтэрпрэтаваў канстытуцыю з 1935 году такім спосабам, што грамадзянін ня толькі мае права ўдзелу ў галасаваньні, але й мае абавязак галасаваць, меў стэрарызаваць грамадзянства і пагнаць да галасаваньня на адзіны дзяржаўны сьпісак.

Як цынічна разумела санацыя грамадзянскую вольнасьць у дачыненьні да выбараў, найлепей сьветчыць інтэрвью Медзінскага зь Язэпам Пілсудзкім, які гэтак абазначыў свае дачыненьні да выбараў у 1930 годзе: «Натуральна, спадар і ўсе могуць лёгка зразумець, што я, як і ўсе тыя, што сьцісла із мною супрацоўнічаюць, прайграць ня можам, гэта значыць, што немагчымасьцю ёсьць прыпушчаць, каб соймаўладзтва ці паслаўладзтва ў Польшчы магло перамагчы разам із сваёй сувэреннасьцю якім-небудзь спосабам. Справа мною пастаўленая на выбары ня можа палягаць на якойсьці магчымасьці прайграньня з майго боку».

Берут напэўна можа падпісацца пад гэтым інтэрвью, бо і ў ягонай дэмакратычна-народнай сыстэме якія-небудзь выбары ня могуць палягаць на магчымасьці прайграньня.

Якая існуе пэўнасьць, што санацыйныя недабіткі ня будуць ставіць справы такім спосабам, што ня могуць прайграць гэтых выбараў?»

АДКАЗЫ РЭДАКЦЫІ

Сп. М. С. у Аўстраліі: Вашую карэспандэнцыю аб Першым Зьезьдзе БАПЦ у Аўстраліі, які адбыўся 26 і 27 сьнежня 1953 году, мы атрымалі толькі 3 сакавіка 1954 году, г. зн. пасьля двух месяцаў і аднаго тыдня. З гэтае прычыны карэспандэнцыі Вашай зьмясьціць ня можам.

УВАГА! УВАГА!

ГАДАВІКІ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» Й «КАЛАСКОЎ»

З Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» можна выпісаць:

1. Поўны камплет «Бацкаўшчыны» за 1953 год (не апраўлены) за 4 амэрыканскія даляры, або іхную раўнавартасьць у іншай валюце.

2. Поўны камплет «Бацькаўшчыны» за 1952 год (не апраўлены) за 4 амэр. даляры.

3. Поўны камплет «Бацькаўшчыны» за 1951 год (№№ 65-79) за 2 амэр. даляры.

4. Камплет «Каласкоў» ад нумару 4 да 20 ўключна (№ № 1, 2 і 3 друкаваліся, як 3-яя балона «Бацькаўшчыны») за 1952-1953 г.г. (у цьвёрдай вокладцы) за 2,5 амэр. даляры.

Так як успомненых камплетаў Рэдакцыя мае вельмі малую колькасьць, жадаючым іх атрымаць радзім сьпяшацца з выпіскай.

ШУКАЮЦЬ

Шпакоўскую Марыю із сям'ёй, якая пражывала ў лягеры для безьдзяржаўных чужынцаў у Ляндсгуце да 1949 году, а пасьля выэміґравала ў Амэрыку, шукае Ганна Цэльлер. Весткі слаць на адрас:

Rosenheim, Äußeremünchenerstr. 7.

НА ФОНД БЕЛАРУСКАЙ КНІЖКІ

(Працяг)

17. Падпісны ліст № 20, зьбіральнік а. Ч. Сіповіч. На гэты ліст 10 чалавек, якія пажадалі не называць іхных прозьвішчаў, зложылі разам: **1 ангельскі фунт, 17 шылінгаў.**

18. Падпісны ліст № 4, зьбіральнік сп. Ф. Кушаль: 1. Ф. Кушаль — 2 амэр. даляры, 2. Н. Кушаль — 3 дал., **разам — 5 амэр. даляраў.**

19. Падпісны ліст № 8, зьбіральнік сп. Донат Яцкевіч: 1. А. Гавенчык — 3 аўстр. фунты, 2. Юры Яцкевіч — 2, 3. Данат Яцкевіч — 1, 4. Альбэрт Кадняк — 3, 5. Альбэрт Кадняк — 10 шыл.; **разам 9 фунтаў 10 шылінгаў.**

20. Падпісны ліст № 8а, зьбіральнік сп. Ф. Дарэўскі: 1. А. Бразоўскі — 1 фунт, 2. А. Аляксандраў — 10 шыл., 3. М. Лейка — 10 шыл., 4. Міхновіч — 10 шыл.; **разам 2 аўстр. фунты 10 шылінгаў.**

Усім, што далі складкі на Выдавецкі Фонд Беларускай Кніжкі, як і паважаным зьбіральнікам складак, шчырае беларускае дзякуй.

Выдавецтва «Бацькаўшчыны»

Ад „скураной труны“ да атамнай падводнай лодкі

Дня 21 студзеня ў горадзе Гротон (ЗША), у прысутнасьці 20.000 гледачоў, была спушчаная на ваду першая атамная падводная лодка «Наўцілюс». Яе «хрэснай маткай» была жонка прэзыдэнта Айзэнгаўэра. Цяпер пачынаецца выпрабаваньне гэтай першай падводнай лодкі, парушанай атамнай энэргіяй. Як заявіў адмірал Карнэт, «Наўцілюс» можа запачаткаваць новую эпоху ў марапляўстве. У ліпені сёлета будзе гатовая другая атамная падводная лодка — «Морскі воўк». Брытанцы із свайго боку выпрадукавалі падводную лодку, якая можа пераплысьці з Ангельшчыны ў Аўстралію або Новую Зэляндыю, не выплываючы на паверхню і не папаўняючы свайго запасу паліва.

У сувязі з гэтымі, бясспрэчна эпахіяльнымі, вынаходамі, варта прыпомніць кортка гісторыю, якую прайшла падводная лодка ад прымітыўнай г. зв. «скураной труны» да найбольш мадэрнай атамнай падводнай лодкі.

За панаваньня ангельскага караля Якуба I, у гадох 1620—1625 ягоны прыбочны лекар, Галяндзец др. Корнэльюс ван Дрэбэль зрабіў вынаходніцтва лодкі, якая магла заныраццa й плысьці пад вадой. Гэтая лодка, у форме дзераўлянае скрынкі абцягнутай натлушчанай скурай, вельмі мала й чым магла прыпамінаць нядаўна спушчаную на ваду ў Амэрыцы першую атамную падводную лодку «Наўцілюс»; тым ня меней удалося гэнаму вынаходліваму галяндзкаму лекару й фізыку праплысьці пад вадой у сваей лодцы — «скураной труне» ад Вэстмінстэру да Грынвічу. Ідэя ван Дрэбэльса была падхопленая галяндзкай марынаркай, каб пры помачы «скураной труны» затапіць варожыя караблі ў порце Дункірхэн. Аднак ад таго часу мусіла яшчэ прайсьці роўна 150 год, пакуль сталася магчымая ўзапраўдная першая падводная атака.

У часе амэрыканскай вайны за незалежнасьць, калі Ангельцы заблякавалі Нью Ёрк, пабудаваў Давід Бушнэль сваю «Тартль» («Чарапаху»), падводную лодку, парушаную нагамі і з камэрай для выраўнаньня цяжкасьці. Знайшоўся адзін харобры адважнік, які ў гэтай прымітыўнай падводнай лодцы даплыў ноччу да брытанскай фрэгаты «Ігль» («Арол»), каб залажыць гадзіньнікавую міну. Але плян у вапошнюю мінуту ня ўдаўся: слабы сьвідар ня змог прадзюравіць пакрытай медзьдзю сьцяны фрэгаты.

Цьверць стагодзьдзя пазьней, у 1801 годзе, быў на рахунак Нополеона спушчаны на ваду аднаіменьнік Вашынгтонскага атамнага «Наўцілюса». Гэта быў «Наўцілюс» Джэмса Фальтона — мэталёвая падводная лодка. Зблiжаную да гэтай лодку сканструаваў у палавіне дзевятнаццатага стагодзьдзя адзін баварскі падахвіцэр Карль Баўэр. Ягоны «запальны нырок» знайшоў у Пецярбургу прызнаньне й грошы. Аднак Расейцы зусім ня думалі ўжываць вынаходніцтва Баўэра ў ваенных мерапрыемствах; замест гэтага адбыўся ў пецярбурскім порце «падводны канцэрт».

Першы падводны ўзрыў адбыўся ў 1863 годзе, калі напалавіну падводная лодка сканфэдэраваных з паўночнаамэрыканскага порту Чарльстон выпусьціла свайго роду тарпэду і пашкодзіла найсільнейшы карабель таго часу «Нью Айронсайд». Год пазьней была затопленая такой тарпэдай паўночнаамэрыканская карвэта «Гаўзатонік». Першая падводная лодка, парушаная электра-маторам, была пабудаваная на пераломе апошніх стагодзьдзяў паводля плянаў ірляндзкага вучыцеля Джона Голянда. Яе выкарыстоўвала амэрыканская ваенная марынарка. Першая нямецкая пробная падводная лодка «Форэльле» (16 тонаў водазьмяшчэньня) была ў 1902 годзе спушчаная на ваду ў Крупп-Гэрманія вэрфі ў Кіль. Лодка ледзьве зьвярнула на сябе ўвагу толькі пры Вільгэльме II, была аднак потым купленая расейскай марынаркай.

У першую сусьветную вайну за найвялікшае дасягненьне 180 нямецкіх падводных лодак, якія Немцы тады мелі, уважалася затапленьне падводнай лодкай «V-9» пад камандваньнем капітана Вэдынга трох брытанскіх панцырных крэйцараў: «Авоўкір», «Гоодж» і «Крэсі». Згодна пастановаў Вэрсальскага трактату Немцам было забаронена будаваць падводныя лодкі. Пасьля прыходу да ўлады Гітлера, які перастаў ушаноўваць Вэрсальскі дагавор, была ў верасьні 1935 году ў Кіль пакліканая да жыцьця першая флятыля падводных лодак. У другой сусьветнай вайне прыймала ўдзел ужо 820 нямецкіх падводных лодак. Гэта былі ў першую чаргу разьвітыя тыпы падводных лодак зь першай сусьветнай вайны. У выніку другой сусьветнай вайны 781 нямецкая падводная лодка была затопленая разам з 32.000 чалавек абсады. Імі, аднак, было затоплена 200 ваенных караблёў і 15 мільёнаў бруто-тонаў гандлёвых караблёў.

У 1944 годзе была распачатая будова падводных лодак тыпу «Вальтэр», якія паказалі зусім новыя шляхі разьвіцьця падводных лодак. Калі найшыбчэйшыя дагэтуль падводныя лодкі маглі разьвіваць пад вадой 16 морскіх міляў у вадну гадзіну на працягу абмежаванага часу, падводная лодка «Вальтэр» разьвівала 24 морскія мілі. Падобна да гэтай сканструаваная брытанская «Дзіва-падводная лодка» мае пераплысьці з Ангельшчыны ў Аўстралію бяз выплываньня на паверхню.

Амэрыканская атамная падводная лодка «Наўцілюс» (кошты будовы 55 мільёнаў даляраў) атрымлівае цяпло для паравой турбіны ў спэцыяльнай атамнай печы, якая «аграецца» уранам 235. Шыбкасьць яе выносіць 30 морскіх міляў у гадзіну. Радыюс дзеяньня яе мае быць амаль неабмежаваны, у практыцы аднак будзе залежыць ад фізычнай вытрываласьці абсады. Дзеля гэтага падводная лодка «Наўцілюс» збудаваная з усякім камфортам: яна мае спэцыяльныя выгодныя ложкі з гумовымі матрацамі, машыны да мыцьця й сушэньня, асьветленыя люстры для галеньня, асобную залю для яды і, навет, кіно.

Фінская лекцыя...

(Заканчэньне з 3-ай балоны)

шмат іншых, што чырвоная армія ў васнове аслабленая вынішчэньнем тысячаў ахвіцэраў, уключна з многімі найвышэйшых рангаў у «вялікай чыстцы». Ён думаў, што расейскі ахвіцэрскі корпус узмоцніўся. Таксама ня верыў у тое, што палітычныя камісары чырвонай арміі зьяўляюцца жаралом ейнае слабасьці. Праўда, што яны ўмешваліся да загадаў, выдаваных камандзірамі, але вельмі часта яны выводзілі ваякаў часьцінаў зь бязвыхадных становішчаў.

Калі-б Гітлер быў спытаў, не «чаму Фіны ёсьць такія сільныя?», замест спытаць «чаму Расейцы такія слабыя?», з адказу ён даведаўся-б, што гібкая, рухлівая стратэгія Маннэргайма была аднэй із прычынаў слабасьці Расейцаў.

Калі на пачатку вайны Немцы пераможна ўвайшлі на савецкія тэрыторыі, для Фінляндыі прыйшла нагода аднавіць страчанае ў «Зімовай вайне». Але Маннэргайм, маючы вялізарны ўплыў сярод свайго народу, змог стрымоўваць і тармазіць гэтыя настроі.

АБМЕЖАВАНЫЯ МЭТЫ

Аднак калі стары вораг даканаў некалькі паветраных нападаў на фінскія гарады, Фінляндыя ўзноў уступіла ў вайну. Наўсуперак прэсіі Немцаў, Фінляндыя абмежавалася толькі да прыўярненьня ўтрачанай фінскай тэрыторыі і заняцьця некалькіх, стратэгічна важных, пазыцыяў за сваімі межамі і не прадаўжала прасоўваньня на расейскую тэрыторыю.

Яшчэ адну навуку трэба запамятаваць з кнігі Маннэргайма, пайменна: «Калі нацыя зьяўляецца прымушаная ваяваць, яна мусіць мець азначаную й абмежаваную мэту ў гэтай вайне». Маннэргайм быў супраць ідэялёгічных войнаў, якія ня маюць межаў ні ў часе, ні ў прасторы.

Апаражаньне Нямеччыны вызначыла й апаражаньне Фінляндыі, але яна ўзноў зумела падпісаць мір на ўмовах, хоць і цяжэйшых, чымся пасьля «Зімовай вайны», але такіх, якія далі ёй магчымасьць захаваць сваю незалежнасьць.

Маннэргайм заканчвае сваю кнігу славамі, якія ёсьць павучальнымі для ўсіх народаў, якія любяць свабоду і незалежнасьць:

«Калі мы трымаемся праўды ў усіх выпрабаваньнях долі, калі мы задзіночаныя і няўступлівыя, калі мы абапіраемся на веру бацькоў нашых і любоў да нашай краіны, калі мы наважаныя сябе абараняць аддана і да канца; — тады фінскі нрод можа глядзець у сваю будучыню із спакойным даверам».

Нашыя Прадстаўніцтвы

Ангельшчына:
Mr. Aleksander Lašuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6.

Бэльгія:
Zora Savionak, 19, Place Hoover, Louvain.

Данія:
J. Lobejko c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv. Kobenhavn S.

Францыя:
Section Bielorussiene de C.F.T.C. 26, Rue de Montholon, Paris 9.
b) **Bonifacy Prytycki,** 17, rue Roger Salengro Lys les Lannoy (Nord).

Швэцыя:
Basil Lukaszyk c/o Hammer Ringvagen N. 123/III, Stockholm.

Аргентына:
Asociacion Bielorusa en la Argentina. Calle Coronel Sayos 2981, 4 de Jurio, Prov. Buenos Aires.

Аўстралія:
Mr. Donat Jackievič, 60 Fisher St., East Brisbane, Q-ld.
b) **Mr. L. Pašynkouski,** 60 Stawell St. Burnley, Melbourne, Vic., Australia.
c) **Mr. Jan Čarneckj,** 306, Sandgate Rd., Shortland, N.S.W.
d) **Filip Dareuski, 18 Vindsor St., East Perth, W. A. Australia.**

Бразылія:
Carlos Cimafejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba - Parana.

Канада:
Mr. M. Racycki, 111 Lindsey Ave, Toronto, Ont.
b) **Mr. Franz Hankievich,** 3701 St. Dominique St., Montreal, Q.

ЗША:
a) **Mr. B. Danilovich,** 222 Suydam St., New Brunswick, N. J.
b) **Mr. M. Serdeczenko,** 7851 Sherwood Ave, Detroit 11, Mich.
c) **Mr. V. Duniec, 2502 W. 7. St.,** Cleveland, Ohio.
d) **Mr. E. Budzka,** 2042 W. St. Paul Ave Chicago 47, Illinois

Новая Зэляндыя:
Mr. Marian Karanieuski, 88, Hercules Drayve, Roxburg-Hydro.

З гэтых Прадстаўніцтваў просім у паасобных краінах выпісваць «Бацькаўшчыну» й на іх адрас перасылаць за яе належнасьць.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў просім усіх нашых Прадстаўнікоў выручаныя за газэту грошы, як і за выдадзеныя «Бацькаўшчынай» кніжкі, перасылаць на адрас нашага фінансавага Прадстаўніка ў Бэльгіі:
Janka Žučka, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.